

MONITOR CHIŃSKI

„Monitor chiński” omawia i komentuje aktualną sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną w Chińskiej Republice Ludowej oraz chińskie działania w Europie Środkowo-Wschodniej.

DR BARTOSZ KOWALSKI

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

MONITOR CHIŃSKI

LUTY 2022

CHINY WOBEC INWAZJI ROSYJSKIEJ NA UKRAINĘ.

W trakcie wywołanej przez Rosję wojny, Chiny nie tylko kilkakrotnie wsparły stanowisko władz rosyjskich ale wyraziły poparcie dla zmiany architektury bezpieczeństwa w Europie. Tym samym władze ChRL opowiedziały się wyraźnie przeciwko Zachodowi, co idzie w zgodzie z otwarcie deklarowaną zarówno w Pekinie, jak i Moskwie, wolą rewizji porządku światowego. W tej sytuacji Polska i pozostałe państwa NATO wchodzące w skład formatu 16+1 powinny zrewidować swój stosunek do współpracy z Chinami w formule wielostronnej.

I. WYDARZENIA SZCZEBŁA CENTRALNEGO

4 lutego: spotkanie Xi Jinping-Władimir Putin w Pekinie. Do pierwszego od wybuchu pandemii Covid-19 spotkania na żywo między oboma przywódcami doszło tuż przed inauguracją olimpiady w Pekinie. Według danych wywiadowczych na które powołuje się dziennik „NYT”, na początku lutego Chiny wiedziały o planach rosyjskiej inwazji na Ukrainę i poprosiły o jej przełożenie do czasu zakończenia olimpiady w Pekinie (zob. komentarz).

4 lutego: 30-letni kontrakt między Gazpromem i China National Petroleum Corporation (CNPC) na dostawy gazu do Chin. Kontrakt ma być rozliczany w euro, co ma służyć zarówno zmniejszeniu uzależnienia się Rosji od dolara (omijaniu amerykańskich sankcji), jak i celom politycznym Pekinu. Decyzja ta ma pozwolić Rosji na przekierowanie dostaw z Europy, które mają trafić do Chin za pomocą nowego rurociągu Siła Syberii II. Budowa gazociągu ma jednak opóźnienia; pod znakiem zapytania stoi również zdolność Gazpromu do zapewnienia odpowiedniej ilości surowca.

6 lutego: Argentyna oficjalnie dołącza do Pasa i Szlaku (BRI). MoU w tej sprawie zawarto przy okazji wizyty prezydenta Argentyny Alberto Fernández na olimpiadzie w Pekinie. W myśl dokumentu, który podpisali szef Narodowej Komisji Reform i Rozwoju (NDRC) He Lifeng i szef argentyńskiej dyplomacji Santiago Cafiero, włączeniu Argentyny do BRI ma towarzyszyć porozumienie w sprawie polityk (*zhengce goutong*), rozwój połączeń infrastrukturalnych i handlowych, integracja finansów, rozwój relacji międzyludzkich oraz współpraca na rynkach trzecich. Nazajutrz po podpisaniu MoU strony opublikowały wspólny komunikat w zakresie współpracy, przede wszystkim handlowej i inwestycyjnej. Chińskie inwestycje w

Argentynie są szczególnie widoczne w sektorze energii odnawialnych. Tylko w lutym br. chińskie firmy podpisały kontrakty na budowę elektrowni jądrowej Atucha III (8,3 mld USD) i elektrowni słonecznej Arauco oraz zawarły MoU w sprawie budowy elektrowni wodnej Potreros del Clavillo (1,8 mld USD).

9 lutego: Chiny kupują kolejną kopalnię litu w Zimbabwie. Należąca do państwowego giganta China Nonferrous Metal Mining Group spółka Sinomine Resource Group ogłosiła plan nabycia 74% akcji w Bikita Minerals, najstarszej firmy zajmującej się wydobywaniem litu w Zimbabwie. Koszt transakcji szacowany jest na 180 mln USD.

12 lutego: Unia Europejska opracowuje pakiet finansowy dla Afryki. Pakiet o wartości 20 mld EUR ma na celu wsparcie rozwoju sieci transportowych, digitalizacji, oświaty i służby zdrowia. Większość z proponowanych pieniędzy ma zostać włączona do unijnej inicjatywy Global Gateway, która stanowi odpowiedź na rosnące wpływy Chin w państwach rozwijających się.

21 lutego: Chiny inwestują w energię z węgla. Państwowa Komisja Rozwoju i Reform (NDRC) zatwierdziła realizację trzech ogromnych projektów wydobywania węgla o wartości 3,8 mld USD: dwa w prowincji Shaanxi i jeden w Mongolii Wewnętrznej. Nowe kopalnie mają dostarczać 19 mln ton węgla rocznie. Inwestycje będą realizowane w oparciu o finansowanie z chińskich banków. Decyzja ta wskazuje, że Chiny stawiają na bezpieczeństwo energetyczne i odchodzą od ubiegłorocznych deklaracji nt. zaprzestania finansowania projektów w energetyce węglowej. Około 60% energii w Chinach pochodzi z węgla.

24 lutego: Chiny otwierają swój rynek na rosyjską pszenicę. Zniesienie obostrzeń dla rosyjskich eksporterów ogłoszono kilka godzin po ataku Rosji na Ukrainę. Choć negocjacje w tej sprawie trwały zapewne od dawna, to decyzja wydaje się być podyktowana antycypowaniem zachodnich sankcji na Rosję (Rosja i Ukraina eksportują około 20% pszenicy na rynki UE).

24 lutego: Chiny budują szkołę partyjną w Afryce. Szkoła Przywództwa im. Juliusa Nyerere w Tanzanii została zbudowana kosztem 40 mln USD dzięki wsparciu Komunistycznej Partii Chin (KPCh). Otwarcie placówki, która ma służyć szkoleniu lokalnych kadr partyjnych i wzmocnieniu relacji między KPCh i partiami „niepodległościowymi” w Afryce południowej (Tanzanii, RPA, Angoli, Mozambiku, Zimbabwie i Namibii), odbyło się w obecności prezydenta Tanzanii i kilku przywódców z państw regionu. Zdaniem Xi Jinpinga jednym z celów działania szkoły jest wymiana doświadczeń w zakresie rządzenia państwem.

24 lutego: rozmowa szefów dyplomacji Chin i Rosji po ataku na Ukrainę. Według informacji chińskiego MSZ, minister Wang Yi powiedział, że „problem Ukrainy” ma skomplikowane uwarunkowania historyczne i wyraził zrozumienie dla „uzasadnionych obaw Rosji w zakresie bezpieczeństwa”. Szef chińskiej dyplomacji

opowiedział się za porzuceniem zimnowojennej mentalności i stworzeniem efektywnego mechanizmu bezpieczeństwa w Europie na drodze negocjacji. W tym samym dniu rzeczniczka MSZ Hua Chunying stwierdziła, że działań Rosji nie powinno określać się mianem inwazji.

25 lutego: rozmowa Xi Jinping-Władimir Putin. Według informacji chińskiego MSZ, przywódca ChRL podziękował Putinowi za uczestnictwo w ceremonii inauguracyjnej olimpiady w Pekinie, a następnie odniósł się do „sytuacji w Ukrainie” (nie padły słowa o inwazji lub wojnie), wskazując, że należy porzucić „zimnowojenne myślenie” i szanować „uzasadnione obawy o bezpieczeństwo wszystkich państw”. Xi Jinping zapewnił również, że Chiny wspierają „Rosję i Ukrainę, aby rozwiązały tę kwestię na drodze negocjacji”.

25 lutego: dwa chińskie banki państwowe ograniczają finansowanie zakupu rosyjskich towarów. W reakcji na inwazję rosyjską na Ukrainę dwa chińskie instytucje finansowe, Bank of China oraz ICBC, wstrzymały wydawanie denominowanych w dolarach kredytów na zakup rosyjskich towarów przygotowanych na eksport. Agencja Bloomberg, na której informacje powołują się polskie media, zastrzegła jednocześnie, że reakcja chińskich banków może być tymczasowa, a Chiny nie potępiły rosyjskiej inwazji na Ukrainę i utrzymują z Rosją normalne relacje handlowe.

27 lutego: Chiny ponownie wstrzymały się od głosu w sprawie Rosji na forum ONZ. W głosowaniu Rady Bezpieczeństwa ONZ w sprawie zwołania specjalnej sesji Zgromadzenia Ogólnego nt. rosyjskiej agresji na Ukrainę było proceduralne – Rosja nie mogła zgłosić weta. Za zwołaniem sesji było dziewięciu członków, trzech wstrzymało się od głosu (Indie, Chiny, Zjednoczone Emiraty Arabskie).

KOMENTARZ

Spotkanie Xi Jinping-Władimir Putin w Pekinie. Dzień przed inauguracją zimowych igrzysk olimpijskich w Pekinie i spotkaniem przywódców Chin i Rosji doszło do rozmowy na szczepku ministrów spraw zagranicznych obu państw. Według informacji chińskiego MSZ, Wang Yi wspomniał o stałym pogłębianiu strategicznej koordynacji działań nakierowanych na zewnątrz (*kao bei kao*), czyli – jak można tę frazę interpretować – wymierzonych w „dowodzony przez Stany Zjednoczone Zachód”. Z kolei Sergiej Ławrow stwierdził, że obie strony łączy konsensus w zakresie współpracy strategicznej i bliskiej koordynacji bez względu na zmiany w sytuacji międzynarodowej. Szef rosyjskiego MSZ przedstawił również krótko rozwój sytuacji na linii Rosja-USA i Rosja-NATO, podkreślając nierozłączność kwestii bezpieczeństwa. W odpowiedzi Chiny wyraziły zrozumienie i poparcie dla

stanowiska Moskwy. Ponadto, szefowie dyplomacji obu państw oświadczyli zgodnie, że koordynują ze sobą współpracę w zakresie Szanghajskiej Organizacji Współpracy, formatu BRICS, Ukrainy i Półwyspu Koreańskiego.

Takie deklaracje mają zdecydowanie większe znaczenie dla Moskwy, niż Pekinu, co potwierdził wspólny komunikat (wersja chińska [tutaj](#), komunikat Kremla [tutaj](#)) po spotkaniu między Xi i Putinem. Wspólnemu oświadczeniu towarzyszyło podpisanie 15 umów dwustronnych, głównie w sektorze energetycznym. I choć oficjalnie podkreśla się, że handel surowcami energetycznymi jest obustronnie korzystny, to umowy podpisane przez Rosję z Chinami po 2014 roku dawały przewagę negocjacyjną, a co za tym idzie korzyści – przynajmniej gospodarcze – głównie Pekinowi. Pod znakiem zapytania stoi na przykład opłacalność gazu transportowanego do Chin gazociągiem Siła Syberii – cena przesyłanego surowca miała być nawet półtorakrotnie niższa od pierwotnie planowanej. Niemniej Putin zadeklarował w czasie rozmowy z Xi, że Chiny stały się najważniejszym partnerem strategicznym Rosji i przyjacielem o podobnych poglądach i interesach, a Moskwa jest gotowa zwiększyć poziom komunikacji i koordynacji z Pekinem. Co istotne z perspektywy Ukrainy, Chiny wyraziły „rozumienie i wsparcie dla propozycji w zakresie bezpieczeństwa w Europie wysuniętych przez Rosję”; powtórzyły również sprzeciw wobec rozszerzenia Sojusz Północnoatlantyckiego, który wezwano do porzucenia „zimnowojennego myślenia”. Natomiast ogólna treść komunikatu potwierdza rosnącą asymetrię między Rosją i Chinami na niekorzyść Moskwy, która jest obecnie gotowa zapłacić wiele za polityczne wsparcie ze strony Pekinu.

Chiny wobec inwazji rosyjskiej na Ukrainę. W trakcie wywołanej przez Rosję wojny, Chiny [wsparły stanowisko Kremla](#), podtrzymały poparcie dla „uzasadnionych obaw o bezpieczeństwo” Rosji (w tym na temat rozszerzania NATO) i sprzeciwiły się zachodnim sankcjom. Tym samym władze ChRL opowiedziały się w tym konflikcie przeciwko Zachodowi, co idzie w zgodzie z otwarcie deklarowaną zarówno w Pekinie, jak i Moskwie, wolą rewizji porządku światowego.

Zachodnie sankcje i pogłębianie międzynarodowej izolacji Rosji w skutek agresji na Ukrainę sprawi, że Moskwa zostanie jeszcze mocniej wciągnięta w orbitę gospodarczych i politycznych wpływów Pekinu. Kreml powinien pamiętać lekcję z 2014 roku, kiedy Rosja została odcięta od źródeł kredytowania z Zachodu i została zmuszona zwrócić się o pomoc do Chin, które pospieszyły ze swoimi drapieżnymi kredytami. Chiny będą również korzystać z faktu, że Stany Zjednoczone zostały zmuszone do zaangażowania zasobów strategicznych w Europie Środkowo-Wschodniej, kosztem alokacji sił i środków na priorytetowym dla Waszyngtonu obszarze Azji i Pacyfiku. Jednocześnie, dzięki żonglowaniu zapewnieniami o przywiązaniu do zasady rozwiązywania sporów na drodze dyplomatycznej, Chiny będą odgrywały rolę tego bardziej umiarkowanego i skłonnego do dialogu członka autorytarne tandemu (dobrego policjanta), który może być partnerem do

rozmów Zachodem. Niemniej na forum ONZ Chiny na razie uciekają od wzięcia odpowiedzialności i zachowują życzliwą neutralność wobec działań Rosji.

Zyski Pekinu są oczywiste, ale straty są również nieuniknione. Należy do nich zaliczyć rosnące przeświadczenie społeczności międzynarodowej o sprzężeniu działań rosyjsko-chińskich, a w konsekwencji wzrost wrogiego nastawienia wobec Chin, zarówno wśród ich azjatyckich sąsiadów, jak i partnerów w Europie. Nastroje te będą wykorzystywać Stany Zjednoczone, aby ekstrapolować działania rosyjskie w Europie Wschodniej na widmo chińskiego rewizjonizmu w Azji Wschodniej i Południowo-Wschodniej. Zdecydowane odejście od „zasady nieingerencji w sprawy wewnętrzne innych państw”, zaskarbi Chinom piętno sekundanta rewizjonistycznych działań Rosji. I choć w przeszłości Pekin wielokrotnie dowodził, że zasada ta nie dotyczy jego własnych działań, to w przypadku Ukrainy, władze ChRL faktycznie wsparły w jej łamaniu państwo trzecie. To wyraźne odejście od wcześniej linii politycznej w sprawie Ukrainy po 2014 roku i nieuznanie aneksji Krymu. Partnerstwo z Kremlem postawiło zatem Chiny w sytuacji, której dotąd próbowały uniknąć. Co prawda Chiny nie udzielają Rosji poparcia wprost i nie w zakresie konkretnych działań, to jednak władze, jak i państwowe media, obficie reprodukują rosyjską narrację uzasadniającą inwazję na Ukrainę. Takie zachowanie jest śledzone przez Zachód, który pokazał jedność w sprawie Ukrainy i może wpłynąć na przewartościowanie relacji z Chinami przez najważniejsze państwa UE, które dotąd podporządkowały relacje polityczne swoim interesom gospodarczym.

Rosyjskiej agresji z uwagą przyglądają się również państwa rozwijające się, które jako szczególnie wyczulone na kwestie suwerenności i integralności terytorialnej oraz „nieingerencji w sprawy wewnętrzne” stanowią zaplecze polityczne Chin w organizacjach międzynarodowych. Płomienna [przemowa ambasadora Kenii](#) przy ONZ nie pozostawia wątpliwości, że w kryzysie ukraińskim, Chiny stanęły po złej stronie historii.

Oczywiście nadrzędnym celem Moskwy i Pekinu są Stany Zjednoczone. Rosja pełni w tym zakresie rolę chińskiego klienta, promując chińską wizję porządku międzynarodowego, wspierając Chiny na arenie międzynarodowej, zabezpieczając część ich potrzeb energetycznych, czy w końcu demonstrując solidarność w obszarze zabezpieczania żywotnych interesów Pekinu. W zamian Moskwa wykorzystuje chiński parasol polityczny i gospodarczy do własnych celów, które jak widać na przykładzie rosyjskiej inwazji na Ukrainę, nie muszą być spójne z planami Pekinu. Chiny zostały więc zmuszone do balansowania pomiędzy partnerstwem z Rosją (jednym z niewielu państw, które mogą zaliczyć do wąskiego grona przyjaciół), kosztami ekonomicznymi zachodnich sankcji na Rosję oraz kosztami politycznymi i wizerunkowymi „pasywnego poparcia” dla Rosji. Przebieg i skutki inwazji rosyjskiej na Ukrainę są dla Chin również istotną lekcją w zakresie wojskowych, gospodarczych i politycznych kosztów ewentualnej wojny z Tajwanem. (Na temat

chińskiej percepcji wojny w Ukrainie zob. artykuł D. Mierzejewskiego w „Rzeczpospolitej”.)

II. CHINY I EUROPA ŚRODKOWO-WSCHODNIA

5 lutego: Serbia do końca roku podpisze umowę o wolnym handlu (FTA) z Chinami? Zgodnie z zapowiedzią prezydenta Vučića, ogłoszoną po spotkaniu z Xi Jinpingem w Pekinie, Serbia do końca 2022 roku podpisze umowę o wolnym handlu z Chinami. Przywódca Serbii argumentuje, że FTA przełoży się nie tylko na zwiększenie możliwości eksportowych dla rodzimych producentów żywności i alkoholu, ale również spowoduje zwiększenie zainteresowania Serbią ze strony zachodnich inwestorów (zob. komentarz).

10 lutego: Chiny zawieszają import litewskiej wołowiny. Decyzja ta wiązana jest z przyłączeniem się Wielkiej Brytanii (wraz USA i Australią) do sprawy wytoczonej Chinom przez UE na forum Światowej Organizacji Handlu. Powodem wniesienia sprawy są dyskryminacyjne praktyki handlowe Chin wobec Litwy, które uderzają również w eksport ze wspólnego rynku UE. Ponieważ próby rozstrzygnięcia sporu na poziomie bilateralnym nie przyniosły skutku, UE zdecydowała się do wniesienia tej kwestii przeciwko Chinom na wokandę WTO.

18 lutego: otwarcie tajwańsko-litewskiego centrum półprzewodników w Wilnie. W Powstanie centrum to element odpowiedzi na chińskie retorsje gospodarcze wobec Litwy. W styczniu br. Tajwan utworzył linię kredytową o wartości 1 mld USD oraz fundusz inwestycyjny o kapitale 200 mld USD, które mają służyć finansowaniu wspólnych projektów przemysłowych z litewskimi partnerami.

21 lutego: Węgry, Rosja i Austria utworzą spółkę kolejową do obsługi handlu z Chinami. Choć umowę w tej sprawie zawarto w styczniu 2021 roku, spółka ma powstać wiosną br. Jej celem jest zwiększenie wolumenu cargo transportowanego z Chin, przez Rosję i Węgry, do państw południa Europy i Bałkanów.

21 lutego: „Dziennik Ludowy” na temat wizyty prezydenta Andrzeja Dudy w Pekinie. Zgodnie z artykułem ambasadora ChRL w Polsce, opublikowany na łamach „Dziennika Ludowego” przyjazd prezydenta Dudy na inaugurację olimpiady w Pekinie i jego spotkanie z Xi Jinpingem jest odzwierciedleniem przyjaźni, która przechodzi „próbę ognia” w skomplikowanej sytuacji międzynarodowej.

23 lutego: emisja „zielonych obligacji” przez węgierską filię Bank of China. Obligacje o wartości 300 mln USD zostały wyemitowane na dwa lata i są przeznaczone m.in. na finansowanie projektów fotowoltaicznych i oczyszczalni

ścieków. To pierwsze tego typu obligacje wyemitowane przez chińską instytucję finansową w Europie Środkowo-Wschodniej. W grudniu 2021 roku, Węgry – jako pierwsze państwo na świecie – wyemitowały w Chinach własne zielone obligacje o wartości 1 mld RMB (denominowane w juanach).

KOMENTARZ

Serbia i Chiny zawrą umowę o wolnym handlu? Jednym z głównych efektów przyjazdu prezydenta Serbii na ceremonię otwarcia igrzysk olimpijskich w Pekinie jest zapowiedź podpisania umowy w sprawie wolnego handlu (FTA) z Chinami. Zdania serbskich ekonomistów co do zasadności takiego porozumienia są podzielone. Wśród pozytywnych stron FTA zalicza się otwarcie rynku chińskiego na serbskie produkty. Jednak z uwagi na relatywnie niewielki potencjał serbskich eksporterów, zwłaszcza brak dużych firm zdolnych zaspokoić potrzeby chińskiego rynku, korzyści z FTA wydają się być ograniczone. Pomimo to, wskazuje się, że FTA mogłaby zachęcić zagranicznych inwestorów do lokowania produkcji w Serbii z przeznaczeniem na eksport do Chin. Po stronie wad, ekonomiści wskazują na ogromną asymetrię w handlu między Serbią i Chinami, którą umowa o wolnym handlu zwiększy na niekorzyść Belgradu. Co jednak najważniejsze, FTA będzie trudno pogodzić z aspiracjami Serbii do członkostwa w Unii Europejskiej. Wejście do UE oznaczałoby konieczność zerwania FTA z Chinami, co dla władz w Belgradzie będzie działaniem kosztownym, zarówno w wymiarze gospodarczym, jak i politycznym; oczywiście przy założeniu, że członkostwo w UE jest w Serbii traktowane w realnej perspektywie. Niemniej, jak wskazują sceptycy, wycofanie się z FTA z Chinami byłoby dodatkowym ciosem dla serbskiej gospodarki, która jest obciążona rosnącym zadłużeniem w chińskich bankach i kredytami zaciąganyymi na realizację chińskich projektów infrastrukturalnych w Serbii.

Wojna na Ukrainie a zasadność członkostwa Polski w 16+1. Wobec rosyjskiej inwazji na Ukrainę, Chiny zachowują oficjalnie dyplomatyczną wstrzeźliwość, którą można odczytywać jako „neutralne poparcie” dla roszczeń Moskwy. Przed wszystkim w kontekście powtarzających się zapewnień Pekinu o wsparciu dla Rosji w ramach jej „uzasadnionych obaw o bezpieczeństwo” i odnośnie do budowy „nowej architektury bezpieczeństwa” w Europie. Retoryka chińskiej dyplomacji pozostaje w zasadzie niezmienna pomimo postępującej brutalizacji działań armii rosyjskiej i nasilających się ataków na cele cywilne na Ukrainie, oraz faktu, że

państwa NATO – w tym Polska – przyjmują ewakuowanych z Ukrainy obywateli Chińskiej Republiki Ludowej.

Postawa Chin wobec rosyjskiej agresji jest w Ukrainie odczytywana negatywnie. Zarówno w odniesieniu do antyukraińskich reakcji widocznych w chińskich mediach społecznych oraz narracji głównych organów prasowych, jak i ambiwalentnego stanowiska władz w Pekinie. (Jednym z nielicznych pozytywnych przykładów w tym względzie jest apel ws. zakończenia wojny przez Rosję ogłoszony przez pięciu chińskich historyków, który jednak został usunięty przez chińską cenzurę). Ambasada ChRL w Kijowie jest bez wątpienia świadoma negatywnego nastawienia: początkowo apelowała do swoich obywateli na miejscu, aby oznaczali swoje samochody chińskimi flagami (co miało zapewnić im bezpieczeństwo i co można interpretować jako przesłankę, że władze w Pekinie zakładały szybkie zwycięstwo Rosji). Natomiast w miarę intensyfikacji walk, chiński ambasador w Kijowie zaapelował do Chińczyków na miejscu, aby „nie obnosić się ze swoją narodowością.” Według doniesień, w trosce o swoje bezpieczeństwo Chińczycy mieli nawet podawać się za Japończyków.

Wobec powyższego, Polska wraz z 13 pozostałymi państwami NATO wchodzącymi w skład formatu 16+1, powinna przewartościować zasadność dalszego utrzymywania stosunków z Chinami w formule wielostronnej, która nie tylko nie przekłada się na korzyści gospodarcze, ale w obecnej sytuacji może stać się rosnącym obciążeniem politycznym dla państw Europy Środkowo-Wschodniej.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

